

[Lønger]

jeg spurgte om i mit første indlæg, var, om de halvanden kilometer, der er grænsen, skal forstås som luftlinje, for halvanden kilometer luftlinje i en by, det er meget langt, det er betydelig længere, end de fleste af os forestiller sig. I forbindelse med det taler ministeren jo også i bemærkningerne om, at det bare er den overvejende del, der skal holdes inden for de halvanden kilometer. Skal det forstås på den måde, at hvis man bare kan flytte 51 pct. af eleverne mindre end halvanden kilometer, ja, så må man gerne flytte de 49 pct. mere end halvanden kilometer?

På den baggrund var det, jeg konkluderede, at så er det i realiteten det samme som at foreslå, at der ikke skal kunne holdes afstemninger om skolenedlæggelser. Derfor ville jeg gerne, om ministeren ville svare på, om det er korrekt, som jeg har fortolket de bemærkninger, han har fremsat.

**Undervisningsministeren (Bertel Haarder):**

Det er ikke luftlinje, det er vej, og det vil jeg meget gerne redegøre nærmere for over for udvalget.

Hermed sluttede forhandlingen.

### *Afstemning*

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

**Formanden:**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

#### **14) Første behandling af lovforslag nr. L 99:**

*Forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og studenterkursus. (Kursus og prøve i teoretisk og praktisk pædagogik).*

(Fremsat 7/3 84).

Lovforslaget sættes til forhandling.

### *Forhandling*

**J. K. Hansen (S):**

Vi kan i socialdemokratiet have megen forståelse for en løsning af de problemer, der er med den store overproduktion af universitetsuddannede kandidater, der sigter på at blive lærere i gymnasieskolen, men desværre må vi sige, at undervisningsministerens forslag ikke lægger op til en egentlig løsning med de nødvendige ændringer på undervisningsområdet. Forslaget omhandler kun pædagogikum, og man mærker også, at hovedsigtet i forslaget er at spare hovedparten af de godt 60 mill. kr., det nuværende pædagogikum koster staten om året. Jeg finder ikke nogen seriøs stillingtagen til andre nødvendige ændringer på området.

Vi mener, at der er behov for ændringer. Først med hensyn til pædagogikken. Med den nugældende ordning bliver, kan man sige, pædagogikken for langt de fleste kandidater noget, man kunne kalde et halehæng til deres faglige uddannelse. Det har uheldige konsekvenser, idet den nødvendige forbindelse mellem den faglige kunnen og evnen til at formidle denne videre først bliver klar alersidst i uddannelsesforløbet. Behovet for at få formidlingselementet længere ned i uddannelsen er afgjort til stede, og vi vil da gerne medvirke til, at det kan komme.

Men pædagogiske ændringer er ikke de eneste forandringer, der er nødvendige inden for de humanistiske, samfundsvidenskabelige og naturvidenskabelige uddannelser. De forringede ansættelsesmuligheder i gymnasiet gør, at uddannelserne må åbne for ansættelse på nye områder. Vi ved, der i dag er spredte forsøg. Vi ved også, der er debat om dette på de berørte uddannelsesinstitutioner. Men det, der er sket indtil nu, er efter vor mening langt fra tilstrækkeligt.

Jeg må bedrøve ministeren med, at vi ikke kan medvirke til en gennemførelse af det foreliggende forslag i dets nuværende form. Vi finder, at det er et rent besparelsesforslag, og selv om der – det kan vi da være enige i – er behov for besparelser inden for direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen, så finder vi ikke, at det nødvendigvis skal ramme de nyuddannede kandidater isoleret.

**Eva Møller (KF):**

Det konservative folkeparti kan støtte undervisningsministerens forslag om pæagogi-

[Eva Møller]

kum. Vi har i de seneste år både i folketings-salen, i uddannelsesudvalget og i diskussioner ude omkring talt om problemerne vedrørende tilgangen til pædagogikum. Det faldende elevtal i gymnasieskolen får selvfølgelig også indflydelse på og konsekvenser for beskæftigelsen af gymnasielærere. Vi ved, at der i øjeblikket er mange studerende, der på universiteterne studerer de typiske gymnasie-lærerfag uden at have håb om og/eller mulighed for at få ansættelse i gymnasieskolen. Disse studerende må derfor se hen til – og deres studier må lægge op til – ansættelse andetsteds end i gymnasiet. Det arbejdes der også på i et samarbejde omfattende såvel erhvervslivet som de berørte fakulteter. Vi ønsker, at det aspekt, vi i dag må kalde alternative beskæftigelsesmuligheder, indgår med vægt i overvejelserne om uddannelsernes indhold.

På lang sigt vil det rigtigste være at integrere pædagogikumuddannelsen i universitetsstudierne, ligesom det i øjeblikket er tilfældet med den teoretiske del af pædagogikum på universitetscentre, men da reformer af universitetsstudier er et stort og besværligt arbejde, må vi have alternative muligheder for regulering af tilgangen til pædagogikum, indtil en sådan reform er gennemført.

Det konservative folkeparti finder efter omhyggelige overvejelser, at den foreslåede metode til regulering af tilgangen til pædagogikum er den bedst mulige, hvorfor vi som sagt kan støtte forslaget.

#### **Povl Brøndsted (V):**

Jeg vil starte med at beklage, at vor ordfører, fru Hanne Severinsen, ikke selv kan holde ordførertalen. Jeg vil derfor komme med mine kommentarer til lovforslaget.

Jeg vil straks til ministerens beroligelse sige, at venstre støtter forslaget. Det siger jeg for ikke at gøre ministeren nervøs, for det skal da ikke nægtes, at da jeg læste paragrafferne og bemærkningerne til lovforslaget og tog fat på fremsættelsestalen, så var det sådan, at jeg mere og mere sagde: »Nej, den går ikke«, men så kom jeg til bemærkningerne på side 2 i fremsættelsen, hvor der står:

»Jeg kan oplyse, at der i ministeriet har været gjort alle tænkelige forsøg på at løse problemet på anden vis, f.eks. gennem place-

ring af pædagogikum som led i universitetsstudiet. Dette vil på længere sigt uden tvivl være løsningen, men universitetsreformer tager tid. Og det ville være helt urimeligt at fortsætte med en udgift på 60 til 70 mill. kr. i årevis til en pædagogikumordning, som tiden er løbet fra, og som har den skadelige bivirkning, at den hvert år får op mod 1.000 kandidater til at indstille sig på en fremtidig beskæftigelse, de aldrig vil opnå.«

Her var det, ligesom jeg følte det lidt meneskelige, idet man dermed i undervisningsministeriet har udtrykt, at det ikke er nogen rar ordning. Det er ikke nogen heldig ordning, at vi lader det at få ansættelse være ensbetydende med, at man også kan få den kvalifikation, som pædagogikum er for den enkelte uddannede.

Blandt de uheldige virkninger er den værste nok, at vi går glip af at få en hel masse unge kandidater ind på vore gymnasier, men det er jo ikke en ulykke, der foranlediges af lovforslaget her. Ulykken er jo sket, fordi der er så mange, der med den forventning at kunne komme ind i en undervisningssituation på gymnasier har taget deres høje universitetsuddannelse. Det ville være lidt falsk, hvis man fortsatte denne vildfarelse ved at bilde dem ind, at det var dér, de på et eller andet tidspunkt kunne få en ansættelse. Derfor er det nok rigtigt at sige – i hvert fald for en periode – at det er ansættelsesforholdet, der er baggrunden for pædagogikum.

Men jeg vil da meget gerne spørge ministeren, om der ikke er en mulighed for, at vi hurtigt kan give disse velkvalificerede og højtuddannede folk et tilbud, der kan lede dem over i andre erhvervsområder. Vi har jo tit sukket efter at få nogle af vore dygtige universitetsuddannede over i f.eks. det private erhvervsliv. Vi har tit sagt, at det ville være vældige kvaliteter, der kunne bibringes mangan en privat organisation, hvis man fik disse folk derover. Men der skal nok lidt gulderod til, fordi de har uddannet sig med en anden målsætning. Her får de virkelig at vide, at den målsætning vil ikke blive opfyldt. Derfor synes jeg, vi må finde noget andet til disse mange velkvalificerede folk.

Jeg tager det ikke så meget som et besparelsspørgsmål. Jeg tager det mere således, at vi måske skal flytte nogle penge fra ét sted over til en efteruddannelse i stedet for pædagogikum, en efteruddannelse, der kan give

[Povl Brøndsted]

nye muligheder, nye håb og også en udnyttelse af de vældige kvalifikationer, en høj uddannelse jo giver langt de fleste.

Som sagt, vi støtter forslaget, men mener ikke, at problemet dermed er løst. Det må vi stadig arbejde med.

### Riishøj (SF):

Inden jeg nærmere kommenterer det, jeg vil kalde et virkelig ondartet forslag, vil jeg godt præcisere nogle hovedlinjer i SFs grundsynspunkter på gymnasieskolen og på pædagogikumordningen.

Det er SFs opfattelse, at gymnasiet er et af flere uddannelsesstilbud for de 16-19-årige. Tidligere var gymnasiet i udpræget grad et »åndernes rige«, et overklassegymnasium med blot 5-10 pct. af en årgang. Siden er andelen vokset meget kraftigt, og vi har set en stor tilgang af unge – men også af voksne – til HF-uddannelserne.

Vi har det grundsynspunkt, at fremmedsprog, litteratur, viden om samfundsforhold, naturvidenskab etc. også vedkommer andre end bare dette lands bedrestillede. Derfor beklager vi ikke, at en større andel af en ungdomsårgang har søgt en gymnasieuddannelse, men vi beklager, at uddannelsen i gymnasiet ikke i tilstrækkelig grad har ændret form og indhold. For mange er gymnasiet blot blevet et alternativ til arbejdsløshed og til den EFG-uddannelse, som mange ønsker, men som de ikke vælger, fordi de ikke kan få den ønskede praktikplads. Vi ønsker naturligvis, at baggrunden for valget af en gymnasieuddannelse er en solid, god folkeskoleuddannelse og et reelt uddannelsesønske.

I SF har vi beklaget, at det pædagogiske arbejde ikke i langt større omfang er indgået i selve universitetsuddannelsen. I stedet for er det blevet til et halvt års pædagogikum efter en 6-8 års fortrinvis faglig uddannelse. Der burde naturligvis for længst have været opbygget et produktivt samspil imellem universitetsuddannelsernes faglige og deres pædagogiske side. Det er beklageligvis ikke sket.

Det foreliggende forslag fra ministeren er jo slet ikke noget, der blot ligner noget som helst, for at sige det stærkt, i den retning. Det er et renlivet, og det er, som jeg nævnte først, et ondartet spareforslag. Ministeren

bemyndiges til at gennemføre adgangsbe-grænsning til pædagogikum samt godkende ansættelse i gymnasieskolen uden nogen form for pædagogisk bevis. De andre med kandidateksamen får ikke engang lejlighed til at opnå et bevis for færdigheden i at undervise. I stedet for kastes de med ret stor sandsynlighed ud i arbejdsløshed og på den laveste dagpengesats. Det fryder naturligvis venstres spareministre, men det hæmmer i hvert fald en pædagogisk indsats i vores uddannelsessektor, og det skaber endnu større ulykker med hensyn til arbejdsløshed.

Forslaget indeholder en masse tal, der skal understrege overproduktionen af gymnasielærere. I beregningerne indgår ministerens egne forudsætninger. Intetsteds indregnes noget om eventuelt kortere arbejdstid. Den kommer, uanset at regeringen ikke ønsker den, men man kunne dog have ønsket sig og med god ret krævet, at der i beregningerne var indarbejdet i hvert fald en fremtidsberegning af, at man gik ned til 35 timers arbejdsuge i løbet af bare få år, det, der meget sandsynligt vil ske.

Forslaget vil ikke skabe nye arbejdspladser, tværtimod, og det vil føre til endnu flere meningsløse udgifter til arbejdsløshedsunderstøttelse. Ministeren har heller ikke noget med i forslaget om nedsættelse af klassekvotienterne i stamklasserne til gavn for undervisningskvalitet, og han har intet med om BFU-reformen, betalt frihed til uddannelse, som jo vil skabe værdifulde arbejdspladser også for lærere med gymnasieuddannelser, hvis den bliver realiseret.

Vi tager i SF afgjort magisterarbejds-løsheden alvorligt. De traditionelle gymnasieud-dannelser må sigte bredere, dvs. også ud over ansættelse i gymnasiet; vi mener, humanister kan anvendes til andet end bare at undervise. Ministerens statistiske materiale viser også, der er en stagnation og nedgang i kandidatproduktionen, men hans eneste svar er truslen om arbejdsløshed, og uden betænkning griber han til afskedigelse her og nu af i hundredvis af gymnasielærere. Det middel benyttes jo på andre felter af den borgerlige regering. Det er noget, som er generelt for den borgerlige politik, men nu kommer det også til gymnasieskolen.

Desuden benytter ministeren sig jo af den velkendte del og hersk-politik. Han appellerer til egoismen i handelsuddannelserne og

[Riishøj]

andre steder, prøver at spille dem ud mod gymnasieuddannelserne. Vi mener, at de 16-19-åriges uddannelser udmærket kan samordnes, at de kan samarbejde. Det nytter ikke at spille den ene sektor ud mod den anden, sådan som ministeren har for vane. Det nytter heller ikke at presse flere direkte ud i mesterlæren eller ud som tyende, som tjenestefolk i huset, sådan som ministeren har foreslået det. Vi mener, at de 16-19-årige skal have en god og bæredygtig uddannelse; det er det bedste for samfundet.

Ministerens indgreb mod pædagogikum er kort sagt udtryk for den sorteste uddannelsespolitik. Ministeren har jo selv engang skrevet en bog om kampen mod gymnasiet; vi kan tilføje: kampen mod EFG. Det er et led i kampen imod, at en stadig større del af de unge får en meningsfuld uddannelse. Det vil vi modsætte os på det kraftigste.

#### Ole Vig Jensen (RV):

På trods af et ganske vidtgående og overordnet syn, som den forrige taler gjorde sig gældende med her fra talerstolen, skal jeg alligevel nøjes med at gøre nogle få bemærkninger til dette forslag, idet der jo ikke dermed lægges op til en reform af pædagogikumuddannelsen, en reform, som jeg går ud fra er under forberedelse, og som vi i hvert fald er nogle der ser frem til. Jeg vil for min samvittigheds skyld sige, at det faktisk netop er 12 år siden, jeg første gang stod på denne talerstol og efterlyste mulighederne for at indbygge pædagogiske komponenter i de videregående uddannelser, sådan at disse højtuddannede og veluddannede mennesker var i stand til at formidle deres viden til andre mennesker, når der var brug for det, og det er der jo lige bestemt i det moderne samfund. Men nu vel, som der står et sted i fremsættelsestalen: uddannelsesreformer – måske især reformer på universiteterne – tager deres tid, og det understreger dette forløb jo.

Det foreliggende forslag er ikke uden problemer. Jeg synes, det har det menneskelige aspekt, at folk, der er gået ind i en videregående uddannelse med henblik på at få ansættelse i gymnasieskolen, HF, og hvor de har muligheder for det, kan få skuffede forventninger; det er betænkeligt. Men jeg medgiver, at det er lige så betænkeligt at give dem

indtryk af, at deres muligheder, fordi de får en pædagogikumuddannelse, skulle blive forbedret, for vi ved jo fra alle de tal, der foreligger, at det ikke forholder sig sådan.

Fra radikal side lægger vi afgørende vægt på, at dette forslag ikke ses som et besparelsesforslag. Det forstod jeg egentlig også at venstres ordfører lagde vægt på. Vi vil under udvalgsarbejdet kigge nærmere på konsekvenserne af forslaget, som det foreligger her, og så vil vi gerne have belyst, hvis ikke ministeren allerede kan sige noget om det her fra talerstolen i dag, på hvilken måde vi kan vægte anderledes for fremtiden og bruge de ca. 60 mill. kr., der er til rådighed, ikke til at uddanne folk til en beskæftigelse, hvori de ikke kan komme, men til at uddanne dem gennem omskoling og videreuddannelse på områder, hvor der er beskæftigelsesmuligheder. Det er en smule mere konstruktivt end blot at lade stå til.

Under den synsvinkel vil vi gå positivt ind i udvalgsarbejdet og se, hvad vi kan få ud af det.

#### Bente Juncker (CD):

Ministeren påpeger i sin fremsættelse, at den bedste løsning ville være at placere pædagogikum som led i universitetsstudiet. Denne løsning har det imidlertid ikke været muligt at gennemføre nu, idet en universitetsreform ikke gennemføres i en håndvending. Allerede i 1981 gav folketinget undervisningsministeren en hjemmel til at fastsætte regler om adgangsregulering. Selv om man optog regler herom i bekendtgørelsen af juni 1982, er vi alligevel i den situation, at vi giver adgang til pædagogikum for et antal kandidater, der er større end det, der svarer til det reelle behov. Årsagen er velkendt: antallet af unge, der søger gymnasiet, er faldende, nogle steder endda kraftigt faldende. Det har vist sig for antallet af ansøgere til gymnasiet fra næste skoleår.

Da dette appendiks til cand.mag.-uddannelsen koster mellem 60 og 70 mill. kr. om året, kommer man ikke uden om at gøre noget for at tilpasse udbud og efterspørgsel. Den fordel, de ansættende myndigheder har haft af de senere års rigelige udbud af kandidater i form af at kende resultatet af pædagogikum før ansættelse af en ansøger, falder bort ved den foreslåede løsning.

[Bente Juncker]

Med en udgiftsstørrelse som den, det her drejer sig om, er der ikke råd til på de offentlige budgetter fortsat at give det kørekort, som pædagogikum faktisk er, til henved 1.000 kandidater, som aldrig får brug for det.

Men pædagogikumudtalelsen har været et væsentligt ansættelseskriterium, når rektorer har valgt mellem ansøgere. I praksis er en ansættelse i gymnasieskolen en ansættelse for mange, mange år. Det er vigtigt, at undervisningsministeren understreger, at ansættelse er en prøveansættelse, indtil pædagogikum foreligger, og at rektor ikke er forpligtet til at ansætte en person, hvis han finder, at pædagogikumudtalelsen eller andre forhold i prøvetiden er utilfredsstillende.

Med disse bemærkninger skal jeg tilsige støtte fra CD og kristeligt folkeparti.

**Pia Kjærsgaard (FP):**

Da mit partis ordfører i denne sag ikke kan være til stede, skal jeg på mit partis vegne fremføre følgende:

Ministeren skal have tak for dette lovforslag, ved hvis gennemførelse vi faktisk kan spare 60-70 mill. kr. Der er nok nogle steder i lovforslaget, hvor man kunne have lyst til at sætte spørgsmålstegn ved, om det er rimeligt, at man kan holde alle andre ude end netop dem, der i forvejen har ansættelse i gymnasiet. Men at der skal ske noget på området, er vi fuldstændig klar over. Vi må da heller ikke kimse ad de besparelser, som lovforslaget medfører, så vi vil under udvalgsarbejdet bore lidt i de forskellige paragraffer, men i det store og hele kan vi tilslutte os lovforslaget.

**Elisabeth Bruun Olesen (VS):**

Forslaget er utrolig vidtgående. Det vil fratage universitetsuddannede kandidater deres eneste mulighed for at kvalificere sig som undervisere, hvis de da ikke på forhånd har et job. Dermed vil det i sin konsekvens også gøre det sværere for dem nogen sinde at få et job. Hvis der eksempelvis blev opslået en stilling ledig, et årsvikariat på grund af sygdom, på et HF-enkeltfagskursus, ville vedkommende ikke kunne søge det, fordi han eller hun ikke havde pædagogikum, og man kunne vel ikke sådan lige få det med et snuptag.

Igen er det arbejdsløsheden og det faldende fødselstal, der danner baggrunden for forslaget, i stedet for at man diskuterer, hvordan man kan forbedre undervisningen, og hvordan man kan sætte klassekvotienterne ned, hvordan man kan eksperimentere. VS tager på det skarpeste afstand fra dette forslag.

**Undervisningsministeren (Bertel Haarder):**

Jeg vil gerne igen takke for en positiv eller i hvert fald forstående modtagelse hos et flertal af ordførerne. Indlæggene har været præget af, at man godt kan se, at der her er et problem. Samtidig er der nogle, der siger, at de ikke mener, det er den ideelle løsning. Det kan jeg tilslutte mig, men at komme med en bedre er meget svært, for det har vi prøvet i ministeriet i de sidste to måneder meget ihærdigt. Det fremgik også af det citat fra fremsættelsestalen; hr. Povl Brøndsted læste op heroppefra.

Det værste problem ved ordningen er selvfølgelig, hvis man et sted skulle komme i den situation, at man skal ansætte en gymnasielærer; jeg siger udtrykkeligt »hvis«, for desværre bliver der ikke så mange af den slags situationer i de nærmeste år. Men hvis det skulle være tilfældet, bliver man nødt til at ansætte en, som endnu ikke har taget pædagogikum. Man kan altså ikke lade pædagogikumudtalelsen indgå i vurderingen, og det er et handicap ved denne ordning, men jeg vil gerne nævne tre stærkt forsonende momenter i den forbindelse.

For det første er det desværre sådan, at vi nu kommer til nogle år, hvor årgangsstørrelserne falder meget kraftigt, og hvor der samtidig ikke er nogen som helst naturlig afgang på grund af alder fra gymnasierne, fordi 80 pct. af lærerne er mellem 30 og 45 år. Det betyder, at mængden af stillinger, der slås op, desværre vil blive utrolig beskeden, og det helt uanset, om man øger eller sænker standarden i gymnasiet. For det, der virkelig betyder noget for rekrutteringens omfang, er den naturlige afgang, som normalt tegner sig for 5, 6, 7 pct. af alle ansatte. I forhold til den situation, vi har, hvor de 5, 6, 7 pct. er blevet til nul, spiller det i virkeligheden en ganske lille rolle, om man øger eller sænker standarden med 1 pct. om året. Så hvad enten man har den ene eller den anden gymna-

[Undervisningsministeren]

siepolitik, vil man stå med dette årgangsproblem, og man vil stå i en situation, hvor der så at sige ikke skal ansættes nogen som helst.

For det andet vil jeg anføre som et forsonende element, at der i de sidste 15 år er blevet ansat masser af gymnasielærere, uden at de har bestået deres pædagogikum, for da der var lærermangel, ansatte man dem i lange baner uden pædagogikum. Det er altså ikke noget ukendt, og jeg tør vædde på, at det antal lærere, som ifølge den foreslåede ordning vil blive ansat uden pædagogikum, vil komme til at andrage promiller af det antal, der i de foregående år er blevet ansat uden pædagogikum.

For det tredje er der jo kun tale om en overgang. Vi er alle sammen enige om, at pædagogikum på længere sigt bør lægges ind i universitetsstudierne. Når der igen bliver mulighed for at ansætte mange gymnasielærere – og det gør der jo på et fremtidigt tidspunkt; det kan være, det bliver lidt før årtusindskiftet, det kan være, det bliver lidt efter; vi ved ikke, om det bliver om 15 år, om 20 år eller om 25 år, men på et tidspunkt bliver der ganske mange, der går af på grund af pension, og i øvrigt er det svært at forudsige fremtiden, så det kan blive endnu før – til den tid er vi sikre på, at pædagogikum for længst er lagt ind i universitetsstudiet, så til den tid har vi altså løst det problem, jeg her omtaler.

Disse tre forsonende elementer synes jeg faktisk er ganske stærke at føre i marken, og jeg vil opfordre ordførerne til, at de under indtryk af disse tre argumenter accepterer den ulempe, som vi alle kan se. Der er tale om en ulempe, som i de nærmeste fem år i hvert fald ingen som helst reel betydning får, fordi der skal ansættes så få.

Mange har talt om langsommeligheden, når det gælder universitetsreformer. Det kan jeg bekræfte, og hr. Ole Vig Jensen kunne give den historiske oplysning, at det er 12 år siden, han første gang talte om pædagogikum her fra talerstolen. Det var nyt for mig, men jeg tvivler ikke på det. Jeg synes også, at jeg har hørt om det i hvert fald i de ti år, jeg har været her, stort set hvert år.

Nu er der jo imidlertid ved at ske noget på universiteterne; man er ved at tage sig sammen. De humanistiske fakulteter – for dem drejer det sig jo især om – er ved at fin-

de ud af, at man skal tilbyde de studerende nogle elementer, som kan lede dem andre steder hen.

I den forbindelse vil jeg gerne påpege det paradoksale, det næsten groteske, i den nuværende situation. De af hr. Riishøj omtalte arbejdsløse akademikere, som jeg, hvad enten han vil tro det eller ej, føler lige så meget for, som han gør, er nemlig i dag i den situation, at det offentlige giver dem et halvt års arbejde med løn, hvis de vil ind i gymnasiet, men ingenting giver dem, hvis de vil andre steder hen, hvor de måske kan få en fremtid. Det er jo en grotesk måde at lokke kandidaterne ind på et sidespor på. Der er altså et element af usundhed, hvis jeg må bruge det ord, i dette, at man direkte med en så fordelagtig ansættelse i et halvt år lokker unge til at indstille sig på en tilværelse, som vi med sikkerhed ved de ikke kan få senere hen. Det er i lyset af dette, jeg synes hr. Riishøj bør moderere sine alt for stærke ord her. Jeg gad vide, hvad hr. Riishøj egentlig vil gøre ved denne problematik, for jeg har jo gjort ham opmærksom på, at det er et spørgsmål, hvor meget det ville betyde, at man realiserede selv de mest utrolige ideer om f.eks. at øge standarden i gymnasiet med 2 pct. hvert eneste år. Det er et spørgsmål, om realiseringen af dette utvivlsomt dybtføjte SF-ønske overhovedet ville opveje faldet i ungdomsårgangene. Ville det overhovedet føre til, at der nu var en hel masse arbejdsløse magistre, der kunne få arbejde i gymnasiet? Nej, hr. Riishøj, det ville det ikke, og derfor vil selv en SF-politik overhovedet ikke løse problemet, og den vil ikke fjerne den groteske situation, vi har i dag, hvor der er pædagogikum et halvt år med løn for dem, der vælger det, der desværre ikke er en fremtid i i de nærmeste år, og hvor der ikke er noget for dem, der vælger en tilværelse med fremtid i.

Så mange var ordene. Jeg håber, at jeg også med disse mere generelle bemærkninger sammenfattende har fået svaret på det, der er spurgt om.

**Riishøj (SF):**

Der er i hvert fald nogle ting, der skal undersøges nærmere i udvalget, og jeg håber, de radikale vil være med til det, for denne sag afgøres selvfølgelig som sædvanlig i forhandling med regeringens støtteparti.

[Riishøj]

Det er klart, at det, der må kræves, er, at man får lavet nogle nye beregninger, nogle beregninger, der går ud på, at stamklasserne kommer ned på de 24 elever, som er stamklassestørrelsen i gymnasiet. Den blev midlertidigt sat op på grund af den store pukkel for en 10 års tid siden. Der må endvidere laves en beregning af, hvilke konsekvenser det får for tallene, at arbejdstiden går ned til 35 timer i løbet af en kort årrække. På en eller anden måde må der også laves nogle beregninger af, hvad det vil betyde, hvis BFU-reformen, som et flertal i Folketinget støtter i lidt forskellige udgaver, kommer i gang. Det er lidt sværere at beregne, hvilke lærerkategorier der kommer til at undervise dér, men det bliver flere lærerkategorier. Der må også laves beregninger af, hvordan tingene bliver, hvis en voksenuddannelsesreform, som vi ved det radikale venstre har fremsat forslag om, kommer i gang. Og hvis man i det hele taget mener, at fritiden i det samfund, vi lever i, og som i stigende grad bliver et fritidssamfund, skal bruges til uddannelse under en eller anden form, er der altså flere job. Men det sidste er selvfølgelig mere vidtløftigt. Det første kan der laves direkte beregninger af.

Ministeren var bl.a. inde på det med de direkte lokkere, men jeg tror ikke, det nytter med en længere polemik herom, for ministeren har jo den opfattelse, at gymnasiet ikke er nogen særlig uddannelse for en bred ungdomsårgang. Det, jeg dog vil kommentere, er det med, at det direkte lokker at komme ud i pædagogikum, som altså kun har 80 pct. af lønnen på første trin. Det ved jeg nu ikke om det gør; f.eks. er en cand. polit., som kommer i ministeriet med det samme, jo ikke inde i en sådan indkøringsperiode; han tjener hele den første grundløn med det samme. Så hvis man altså har en universitetsuddannelse og i øvrigt får en stilling i den offentlige sektor efter de seks-syv år, den er normeret til, får man jo altså en løn på den første grundsats, ikke 80 pct., men 100 pct. Så har de pædagogiske uddannelser selvfølgelig det overgangsled, at man skal kvalificere sig til at undervise. Det siger ministeren er en del af uddannelsen også i den nuværende form. Som systemet er nu, er det altså efter, at universitetsuddannelsen er færdig. Det bliver et definitionsspørgsmål. Men det her med at lokke synes jeg nok er noget besynderligt.

Hvis nogle gymnasielærere skulle få job – det er der nogle af dem der gør – i ministerierne straks efter kandidateksamen, så får de straks første lønsats fuldt ud. Det er rigtigt, så vidt jeg er orienteret.

#### Undervisningsministeren (Bertel Haarder):

Jeg vil gøre hr. Riishøj opmærksom på, at vi på intet andet område har en sådan 5 måneders tillægsuddannelse med 80 pct. af grundlønnen som en forløber for en egentlig ansættelse. Det findes der ingen andre steder. Den cand. polit., der tales om, kan selvfølgelig få ansættelse et sted, men undervisningsministeriet har ikke en tillægsuddannelse til millioner af kroner stillet til rådighed for dem, der gerne vil være f.eks. nationaløkonomer. Det har vi ikke på nogen andre områder, og derfor duer hr. Riishøjs sammenligning ikke.

Så fik vi nu oplyst, hvad det er, der er SFs inderste drømme: det er en 35 timers arbejdsuge, og det er, at vi kommer ned på 24 elever i klassen. Så lad os regne på det. Lad os nu sige, at vi pludselig stod uden noget statsunderskud, og at penge pludselig bare var noget, vi havde, og at vi kunne slå ud med hånden. Det er den forudsætning, alt, hvad SF foretager sig, bygger på, og lad os nu et øjeblik lulle os ind i denne Alice in Wonderland-verden.

Hvor mange nye stillinger vil en nedsættelse af arbejdstiden fra 40 timer til 35 timer mon give? Jeg gætter på ca. 1.000. Det er klart, man skal omregne det til gymnasielærere osv., men det bliver vist omkring 1.000, det kan ikke være helt forkert. Går vi ned på 24 elever i klassen, må vi huske, at gennemsnittet på stamholdene i dag er godt 25 og i 1. g. som bekendt 26, så det er jo ikke særlig mange. Jeg må lige indskyde, at gennemsnittet i gymnasiet er 21 elever. Men lad os nu sige, at man på stamholdene har 24 elever i stedet for det nuværende gennemsnit på 25-26 elever. Hvor mange vil det give? Det vil give et par hundrede stillinger. Det vil sige, at en gennemførelse af hele hr. Riishøjs drømmeprojekt vil betyde lige præcis så mange stillinger, som vi uddanner på mindre end halvandet år, for det drejer sig om, at vi for tiden uddanner pædagogikumkandidater med en hastighed på ca. 1.000 om året, så selv om vi realiserer hele SFs drømmebillede,

[Undervisningsministeren]

er der rigeligt – masser at vælge imellem – der bliver overhovedet ikke mangel på kandidater med pædagogikum. Det er situationen, hr. Riishøj, og den er tragisk. Jeg takker for, at jeg her fik lejlighed til at udmale den, så alle kan forstå, hvor alvorlig den er.

(Kort bemærkning).

**Riishøj (SF):**

De talberegninger er noget, jeg forestillede mig skulle ske i udvalget; nu kommer ministeren med sin berømte lommeregner og regner det ud for os her, men lad os få nogle beregninger af det i udvalget. Ud over det med nedsættelsen af holdene på stamklasserne og de 35 timers arbejdsuge nævnte jeg BFU-reformen, voksenuddannelsesreformer og reformer inden for erhvervsuddannelserne med en stigende vægtlægning på uddannelsessektoren generelt. Det med pengene er det sædvanlige argument, vi møder. Landbruget er det lidt anderledes med set fra venstres synspunkt, men for uddannelsessektoren gælder det. Vi vil såmænd gerne tale om det, men så er vi ovre i en finanspolitisk debat. Vi mener bestemt, vi kan bruge vores penge herhjemme bedre, end tilfældet er i øjeblikket, at man kan spare på en lang række områder. Men det er virkelig elementer i dette her, for ud over selve de kyniske økonomiske beregninger kommer hele retsstillingen for dem, der bliver færdige med en kandidateksamen uden at have chancen for at få en pædagogisk uddannelse, og det vil jeg altså appellere til de radikale om at tage alvorligt under udvalgsarbejdet. Vi ved, at I er tungen på vægtskålen i dette her. Vi kan godt i udvalget se på, om pengene kan benyttes bedre. I øvrigt ser vi generelt sådan på problematikken, at vi måske kunne kombinere en fornuftig reform inden for dette område med, at vi på en eller anden måde får pædagogikum ned i universitetssektoren.

Så skal det også tilføjes som det sidste, når ministeren taler om vores vidtløftige ideer, at

jeg altså også indledningsvis nævnte, at vi må sørge for, at de humanistiske uddannelser sigter bredere; vi har bestemt ikke noget imod, forudsat at kvaliteten ikke falder, at man udformer universitetsuddannelserne sådan, at de ikke bare sigter mod undervisningssektoren. Det vil vi meget gerne se på, for vi mener, at humanister kan anvendes andre steder end på gymnasier og i undervisningssektoren; de kan også anvendes i administrationen og andetsteds.

Hermed sluttede forhandlingen.

### *Afstemning*

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

**Formanden:**

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til uddannelsesudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

### *Meddelelser fra formanden:*

**Formanden:**

Der er foretaget ændringer i følgende udvalg:

*Miljø- og planlægningsudvalget (13/3 84):*

Udtræder: Birgith Mogensen (CD)

Ny stedf.: Nør Christensen (CD)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 14. marts 1984, kl. 13.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 16.58